

# GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:  
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ȚI.

ANULU L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNȚIURILE:

Oserii garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrierile nefrancoate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămit.

N<sup>o</sup>. 61.

Mercuri, 18 (30) Martie.

1887.

## NOU ABONAMENTU

la

### „GAZETA TRANSILVANIEI.“

Cu 1 Aprilie 1887 st. v., se va începe un nou abonamentu pe trilmniul Aprilie, Maiu și Iuniu, la care invităm pe toți onorații amici și sprijinitori ai foiei noastre.

#### Prețulu abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:	Pentru România și străinătate:
pe trei luni 3 fl.	pe trei luni 10 franci
„ șese „ 6 „	„ șese „ 20 „
„ unu anu 12 „	„ unu anu 40 „

Abonarea se pôte face mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Abonaților de pân'acum li-se recomandă a însemna pe cuponă numărul fâșiei sub care au primită diarulă.

Domnii cari se voră abonă din nou se binevoescă a scrie adresa lamurită și a areta și posta ultimă.

Brașov, 17 Martie 1887.

Unu străin neorientat în treburile unguresci, cetindă mai în fiecare Ți în foile unguresci, scrise într'o limbă înțelă și în afară, germană ori francesă, că „societatea arheologică ține în cutare Ți ședință“, că „societatea geografică ține și ea în cutare Ți ședință“, că și „societatea istorică“ ține în cutare Ți ședință,“ că „academia ungurescă de științe“ de asemenea ține în cutare Ți ședință, că se tracteză în tôte subiecte „fôrte interesante,“ că la ministerulă instrucțiunei „se ameliorază programele scôloru,“ că în conferința cutare s'au luat în desbateră „cărțile școlare,“ că „clubul artiștilor și scriitorilor a ventilat cestiunea cum se se lățescă artele și scrierile lor în țără,“ că „Kulturgyletul“ nu se lasă nici el mai jos, ține și el mereu adunări, pregătesce și unu congresu, etc. etc. etc.: negreșit că miratū trebuie se se întrebe unde mai încape atâta „cultură, știință și cunoscințe,“ înghițite totu cu lingura cea mare?

Și într'adevăr „patrioții“ noștri sunt mari meșteri în reclame și isbutesc până la o vreme de minune se amefescă lumea. Așa o amefiseră cu pretinsele „libertăți,“ „toleranță“ și „constituționalismu“, până ce în cele din urmă lumea s'a desmetecit și s'a vedut amarū desamăgită. Eșind cu totul din cursu laudele cu libertățile constituționale, șovinistii și-au luat refugiul la altu soi de reclamă vorbindu mereu de „știință“ și „cultura lor apusană“ și fălindu-se neîncetat că sunt „pionerii culturai în Orientu.“

Ađi însă a început și acestu soi de reclame se 'și pără valorea, căci mai ales de unu timp încôce nu e ședință, fiă la societatea istorică ori la cea arheologică, fiă la societatea geografică ori la academia ungurescă de științe, în cari se nu se amestece în tôte cestiunile, ce se tracteză, acolo și tendențe și potică de maghiarisare, așa că diferitele societăți unguresci, culturale și științifice, își facu ađi mai mult impresiunea unor cluburi politice, în fruntea cărora stă academia ungurescă. Nu dorul de a 'și imulți cunoscințele arheologice, geografice, istorice, d'a lăți știința este lucrul de căpeteniă care adună ađi pe „învetații unguři,“ ci ținta lor pare a fi numai se născocescă căi și mijloce, prin care aru pută amăgi lumea, că colo ar fi fostu Maghiari, ér ađi sunt Români, că dincolo maghiarismul ar face progrese, că Maghiarii sunt singuri autohtoni pe acestu pământ, ér celelalte neamuri numai nisce coloni, cari — veđi Dóme — și ei voru fi fostu odată Maghiari, fiadă că și „Elinii au fostu Maghiari“ etc. etc.

Așa, de pildă, societatea arheologică ardeleană se ocupă mai multu cu Horia și cu descoperiri „arheologice,“ că poporațiunea cutărui comitatū a fostu „maghiară,“ ér ađi e valahă. prin urmare trebuie remaghiarisată.

Societatea geografică, alu cărei președinte este multu pășitul istoric Hunfalvy, în locu se trateze cestiuni geografice din punctu de vedere științificu, se ocupă de cestiunea „inundării Ungariei de jos prin Germani, Ruteni, Români și Sârbi“, mângându-se cu speranța, că poporul maghiar ū va „asimila“ pe aceștia, fiindu elu „amicu alu culturai apusane“ și unu „stăvilaru contra expansiunei slave“; și că însuși Bismarck bucuros ar lăsa câteva sute de mii de Germani pe mâna elementului maghiarisatoru, pentru că ar sci, că „massele maghiarisate voru fi amice culturai apusane și inimele expansiunei slave“.

Intr'o altă ședință din Țilele trecute a aceleiași societăți, în locu se se face geografică, s'a făcutu érašii politică de maghiarisare. Au găsitu „geografi patrioți,“ că ținutul Desnei, ținutu situat în partea vestică a muntelui „Muma codrului“ din comitatul Aradului, care numără vr'o 20,000 suflete, „a fostu în trecut mai multu maghiar și reformatu“, ér ađi e aprópe întregu român și greco-oriental; familiile unguresci se romanisază, etc. etc., de unde scimă ce rezultă..

Totu în același timp a ținutu ședință comisiunea economică a academiei unguresci. Credeți că s'a ocupat cu cestiuni economice? Pré puțin, a făcutu mai multu politică de maghiarisare. S'a vorbitu de comitatul slovacu Sohl, în care nu s'ar afla, dicu ei, nici o singură comună maghiară ori germană, pe când în evul mediu era poporațiunea mai tótă germană. „Economii academici“ găsescă că noua transformare etnografică e în favorul maghiarismului; masa poporului va rămâne, ce e dreptu, slavă, dér în orașe, în centrele de comunicațiune și de „cultură“ limba maghiară se lățescă puternic și limba din casă a generațiunilor mai tinere, cel puțin în cercurile mai culte, va fi cea maghiară. Acestu rezultat, dicu academicii, e a se mulțami împrejurării, că limba vieții publice, a oficiilor, a scôlei, a literaturai este cea maghiară, și cu timpul va deveni și limba comerțului și a industriei, și pôte că generațiunea viitoare trăescă se vedă, că Ungaria are o burgesame, care se vorbescă neașu unguresce, etc. etc.

Ne e cu puțință, ținendu sémă de cadrul unu articulu de diar, se raportăm despre politica de maghiarisare ce se face mai în tôte ședințele societăților de „cultură și științifice“ unguresci. Ori-ce omu cu mința sênătósă, cetindă dările de sémă despre lucrările acestor societăți, nu pôte decâtu se le compătimescă, vedându calea greșită pe care au apucat ele, căci numai binefăcătoare nu pôte fi pentru societate o activitate „culturală“ și „științifică,“ în care politica, și încă cea șovinistă, jôcă rolul principalu. Din contră, ea deșteptă antipatii, ură și desbinare în locu de-a înainta adevărata știință în modu folositoru, și prin urmare se nu se mire învetații unguři, decă Nemaghiarii se feresc de asemenea cultură și știință, ca de o plantă veninósă, căci veninóse sunt tendințele acelei „culturi“, care 'și-a pusă ca țintă desnaționalizarea celor de altu ném.

Este tristă când vrëndu nevrëndu trebuie se primesc din tôte câte le auđi și le veđi impresiunea, că societățile de cultură și științifice unguresci, neexceptiionându nici academia din Peșta, nu formază decâtu unu mare „Kulturgylet“. Dér înzadar sunt tôte, ținta acestor societăți, fiindu încă dela început demascată, nu se va pută ajunge niciodată, șovinistii nu voru ave niciodată bucuria de-a vedé pe Nemaghiari prinși în capcanele lor.

E întrebarea numai, când voru feșteli-o cu

totul și cu acestu soi de reclame, care de siguru nu sunt în favorul pretinsei culturai maghiare, ce voru face? Óre atunci mai puté-va spiritul de invențiune ungurescu născoci alte reclame pentru amăgirea lumii? Și decă nu, care va fi rezultatul?

La acesta de siguru, că nu s'au gândit încă „patrioții“ noștri, dér noi scimă una și bună, că tôte trebuie se aibă unu sfêșit.

#### Agitațiunile studenților unguři.

Scimă că nu de multu s'a dusu o deputațiune de studenți maghiari universitari la ministrul milițienilor (honveđilor) br. Fejervary, spre a-i cere se stăruiască, ca în viitor voluntarii pe unu an unguři se pôtă depune esamenul de oficeri în rezervă în limba maghiară. Ministrul a răspuns, că nu se pôte, deorece oficerii de rezervă facu parte din armata comună și în această armată limba oficială e cea germană, precum la milițieni limba oficială e cea maghiară.

Acastă declarațiune n'a mulțumit pe studenții din Peșta și de aceea ei s'au hotărât se agiteze mai departe. Au conchiămatu o adunare, la care au luat parte vre-o 200 de studenți universitari unguři și jidan. Aici s'a discutat răspunsul ministrului, făcendu-i-se acestuia imputări, că nu scie se respecte dreptul limbei maghiare și că a datu unu răspuns nedemn de junimea maghiară. Intre strigate asurđitoare de „Eljen“ studenții au decis se trimetă o deputațiune la rectorul universității ca se le dea voiă se țină o mare adunare.

Acastă adunare s'a și ținutu, luându parte la ea vreo, 600 de studenți. Adunarea a decis se adreseze o petițiune dietei, ca se obțină pentru regimentele ungare din armata comună limba de comandă ungurescă. De câte ori se pomenea numele ministrului milițienilor strigau viitorii reprezentanți ai națiunei unguresci „Abzug“ (josu cu el). Unul a voit se citească o poesiă agitătoare, dér căpitanul poliției l'a împiedecat. S'a declarat o poesiă „negru-galben“ în care se atacă în cel mai violentu modu Austria.

După alte demonstrații de felulu acesta adunarea s'a terminat cu cântarea cântecelor revoluționare unguresci.

În ședința dela 26 Martie a. c. deputatul Meszlenyi a interelat pe ministrul Fejervary asupra memoratei sale declarațiunii și l'a întreatu, decă e gata a face pași ca cel puțin tinerii unguři, cari nu cunosc limba germană, se 'și pôtă face anul de voluntari la honveđi?

Ministrul br. Fejervary a răspuns, că la depunerea esamenului de oficeru în rezervă e de lipsă cunoscerea limbei germane în acea măsură cel puțin, ca candidatul se-o înțelă și se se pôtă esplica întrinsa. Limba germană e de lipsă ca mediu de comunicațiune în armata comună. Voluntarii pe unu an nu pot servi la honveđi, ci după lege ei facu parte din armata comună. Fejervary a condamnat în fine agitațiunile și demonstrațiunile.

#### SCRILE ȚILEI.

Maiestatea Sa împăratul a conferit ministrului președinte Taaffe marea cruce a ordinului Sf. Stefanu, ministrului de finance Dr. de Dunajewski marea cruce a ordinului Leopoldin și ministrului de instrucțiune Dr. de Gautsch marea cruce a ordinului Corónei de feru. Acestor distincțiuni li se dă o mare importanță politică și sunt privite ca unu eveniment politicu de primul rang, prin care s'a întărit pozițiunea ministrului contra tuturor atacurilor din drepta și din stânga. Marea cruce a ordinului s-lui Stefanu se da până acum ministrilor președinți numai la retragerea lor, o excepțiune a făcutu până acum numai ministrul președinte Tisza, căruia i s'a conferit la 1880 fiindu în funcțiune.

—x—

Delegații guvernului român pentru încheierea convenției comerciale, d-nii: Aurelianu, Cantacuzino, Gr. Ghica și Protopopescu au sosit în Viena la finea săptămânii trecute și pe Luni la améđi era conchiămată de către ministrul de esterne Kalnoky prima ședință, în

care avea să se începă negocierile. Ca plenipotențiatii ai guvernului unguresc au plecat la Viena Duminecă domnii: Liphay, consil. minist. și Mihalovits consil. de secțiune. După ce guvernului român i s'au comunicat propunerile Austro-Ungariei se așteaptă acum contra propunerile guvernului român. Dacă aceste vor fi astfel ca să fie prospecte de-o înțelegere, atunci — ține „Budap. Coresp.“ — va merge la Viena și secretarul de stat Matkevovits spre a lua parte la negocierile.

—x—

După cum scrie „Familia“, deodată cu Escelența Sa Metropolitană Dr. Vancea, fu primit în audiență de către Majestatea Sa și Ilustritatea Sa Dr. V. Mihali Episcopul Lugosului.

—x—

Comitetul Kulturegyletului din Maramureșiu a ținut la 10 Martie o adunare sub președința fișpanului. Averea în bani gata se urcă la trei mii fl. Din raportul secretarului și din preliminarul se vede, că pentru remunerarea învățătorilor, cari și-au dobândit merite pentru rezultatele obținute întru instruirea limbii maghiare s'au proiectat 300 fl.; pentru premiarea școlărilor progresat în limba maghiară 100 fl.; pentru distribuție de cărți între școlari 25 fl. Din suma destinată învățătorilor se vor face: un premiu de 100 fl., două de câte 50 fl. și patru de câte 25 fl. Din 100 fl. destinați școlărilor, 80 fl. se vor da inspectorului de școli, ca să-i distribuie câte 1 fl., cu ocaziunea vizitărilor școlilor, elevilor mai meritați; 20 fl. din restul de 20 fl. se vor face patru premii de câte 5 franci în aur pentru patru școlari, cari au făcut progresul cel mai mare în limba maghiară, ceea ce se va censura și judeca prin o comisiune specială în frunte cu fișpanul. Intre acești zeloși propagatori ai limbii maghiare în conținutul instrucțiunii populare găsim nume „neaoșe“ arpadiane, pe cum s'unt: Zagoczky, Marikovsky, Feld, Grünwald, Rományi, Sichermann etc. etc. — Sei-vor învățatorii și părinții să se ferescă ei și să se ferescă pe copii lor de aceste daruri desnaționalizatoare? Nutrim convingerea, că da.

—x—

Ungurii din Șimleul Silvaniei se plâng, în rapoartele ce le-au adresat foilor din Pesta, despre serbarea zilei de 3/15 Martie, că sera toți au iluminat, numai vicarul român gr. or. nu. — Dér ce are vicarul cu serbarea ungerescă? Și apoi datu-n-au Ungurii exemplu că și ei au iluminat la 3 (15) Maiu alt nostru?

—x—

După cum scriu ziarele din Pesta, acum doi ani s'a întemeiat acolo un cor vocal numit „Egyetertes“, care cu mari ostenele și jertfe și-a procurat și un steag foarte prețios. În zilele acestea însă „patrioticul“ stegar cu numele Kohn, avându-l lipsă de bani puse steagul zălog la un alt „patriot“ cu numele Friedmann și apoi o luă la sănătoasă. Reuniunea, neavându-l încătrău, scose stégul, depunându-l 60 fl. și așumă cauta urma „patriotului“ stegar.

—x—

În Aprilie aveau să țină Kulturegyleturile un „important“ congres kulturegyletist, dér „fiind că spiritele s'unt preocupate de susținerea păcii, de mișcările electorale, mai vin apoi și vacanțele Paștelor când deputații nu s'unt în Pesta, mai e și cursul de oficeri la glóte“ etc. etc., Kulturegyletistii se tem că nu va fi destul „insufletire“ la congres. De aceea au hotărât maghiarizătorii, ca congresul să se țină când se va desvli monumentul lui Deak, probabil în Septemvre. Așa a

făcut cunoscut președintele culturgyletist și neaoșul maghiar Gerloczy (Gamperl). — E și mai cu cale să se amâne, căci stau cam rău fondurile banchetelor, pe când până la toamnă abia se mai adună ceva, și apoi ori să fie un tãmbãlau în lege ori nimic.

—x—

La 4 Aprilie n. se va deschide calea ferată *Muncaci-Beszkid*

—x—

Profesorul *Valkovsky* dela școala reală superioară din *Alba regală* e acuzat că are o atitudine „nepatriotică.“ Un comisar al ministerului de instrucție, *Meszáros*, e însărcinat cu afacerea unei achete. Mai înainte a cerut lămuriri dela foia ungerescă locală „*Székesfehérvár és Vidéke*,“ care a adus acușarea contra numelui profesor, apoi a ascultat corpul profesoral și mai mulți cetățeni. — Nu cumva „nepatrioticul“ profesor va fi comis „crima“ d'a nu voi să maghiarizeze și să se maghiarizeze?

—x—

Din *Baden* lângă *Viena* se comunică, că în septe-măna trecută pe la 9<sup>1/2</sup> ore sera s'a simțit un violent cutremur de pământ, care a zguduit ferestre și uși. De asemenea a fost cutremur în *Travnic*, provinciile ocupate, și în *St. Veit* lângă *Friesting*.

### Proiectul programei serbării jubileului preoției de 50 ani a P. S. pâr. Episcopu Ionu Popasu.

După cum i se scrie din *Caransebeșu* „Luminătorului“, serbarea se va începe Duminecă în 12 (24) Aprilie a. c. după amiezii la 4 ore, se va continua Lună și se va sfârși Lună sera. Decurgerea serbării se va întâmpla în modul următor:

*I. Duminecă în 12 (24) Aprilie.* 1. În Dumineca Tomii la 4 ore după amiezii se face vecernia în biserica catedrală. — 2. Sera la 7 ore se luminează institutul diecesan și casa diecesană cea nouă. Comitetul arangiator se va îngriji ca tot atunci să lumineze și cetățenii noștri ortodocși. La casa diecesană se va face un transparent cu insignile episcopiei, avându-l acela să poarte inscripțiunea: 9 Martie 1837. — La 7<sup>1/2</sup> ore se descarcă 3 trăscuri; imediat după aceea pleacă dela institutul pedagogic-teologic un conduct de torțe, purtându-l torțele deputații sinodali și cetățenii de frunte din oraș și diecesă. În decursul conductului tot la 5 minute se descarcă un trăscură. Sosindu-l conductul înaintea reședinței episcopiei, aici se opresce, salută pe jubilanul prin cântarea festivă ocașională executată de toate corurile de față; un deputat sinodal ține o cuvântare festivă către jubilar, după aceea corurile se mai produc în parte. Conductul apoi se îndepărtează și întorcându-se pe strada magistratului se sfârșește în sunetul muzicii și cu îngrãmădirea torțelor la crucea din piața cea mare.

*II. Lună în 13/25 Aprilie.* 1. Dimineața la 5 ore se descarcă 24 de trăscuri, după aceea urmăză un reveal (deșteptare) cu muzica pe stradele cele principale. — 2. La 9 ore se începe liturghia, la care Ilustritatea Sa Dlu Episcopu, la casă că va fi timp frumos, va fi condus cu lita cântându-l corul corale bisericesc. — 3. În decursul liturghiei se vor ține cuvântările în numele clerului diecesan. — 4. După liturghia întorcerea acasă, dacă va permite timpul, ărași cu lita. — 5. La 1/2 ora după sosirea acasă prezentarea deputațiilor de felicitare în ordinea ce se va stabili mai târziu. — 6. La 2 ore d. a. banchetă. — 7. Sera la 8 ore concert imprevănat cu danț.

Afară de aceste: 1. Comitetul central a dispus facerea unei monete comemorative din broz, care pe o parte înfățișeză portretul Ilustrității sale cu inscripțiunea *Ioan Popasu, Episcopul Caransebeșului*, pe altă parte poartă inscripțiunea: În memoria jubileului de 50 ani al preoției, 1837—1887. Monetele se fac în 1000 de e-

semplare. — 2. Comitetul central a dispus compunerea unei cuvântări ocașionale bisericesc, ce se va distribuie pe ziua serbării tuturor bisericeilor din diecesă. — 3. Textul cântărilor festive a binevoit să-l scrie *d. Zacharia Boiu*, protopresbiter și asses. cons. din *Sibiu* ăria compus-o *d. G. Dima*, profesorul de cantă dela Seminarul Andreian din *Sibiu*.

### Din comitatul Făgărașului, Martie 1887.

În corespondența din *Faur* a. c. publicată în „Gazeta Transilvaniei“ Nr. 47, referitor la prestarea petrișului de pe drumul statului, se ține: „La licitațiunea ținută pentru acest petriș a rămas comitatul — plus oferinte. Așternându-se acest act de licitațiune ministerului spre aprobare, acesta a aflat de bine a da aprobarea cu condițiune, ca fondul acela să se întrebunțeze pentru construirea podurilor de pe drumurile comitatense. Adanarea generală extra-ordinară din *Noemvre* a. tr. neînvoindu-se la această condițiune, fiind că acest fond — între parentesă ășu — avea altă destinațiune, s'a lăpădat de conșul de întâi și a îndrumat pe oficiul de edile a scrie licitațiune nouă, la care comitatul nu va mai lua parte.

Până aici este corespondența din cuvânt în cuvânt adevărată. Dér se vede, despre ce a urmat mai departe cu conșul adunării generale extraordinare din *Noemvre* a. tr. corespondentele nu a avut cunoscința, căci de avea nu putea ține un neadevăr ca acesta: „Numai din întâmplare au scăpat comunele situate pe drumul statului, Po-umbacul inferior până inclusive *Vlădeni*, de o sarcină fără precauțiune și fără nici un pic de dreptate, ce era să fie aruncată în spinarea lor etc.“ Și etă pentru ce nu:

Comunele cari se legănu în această dulce speranță de un noroc orb, au fost surprinse de ordinul vice-comitetului Nr. 8793, 22 Faur 1887, prin care se publică următorul estras:

„Din protocolul ședinței generale ordinare de toamnă a comisiunii municipale din comitatul Făgărașului, ținută în 26 Octomvre 1886, sub presiunea Ilustrității sale d-lui comite suprem *Horvath Mihaly*.

Nr. <sup>250</sup>/<sub>7462</sub> Se pune la ordinea zilei prestarea gramejilor de pe drumul erarial prin comitat împărțit după puterea publică a comitatului, care a împărțit la comune prin oficiul de edile regiu.

Ducerea petrișului pe drumul de stat s'a statorit în următorul mod:

1	Com. Porumbacul infer. dela km.	166—177	342 grăm.
2	Scoreiu	177—187	275 „
3	Castia	187—193	242 „
4	Arpașul inferior	193—199	158 „
5	Ucea inferioară	199—202	129 „
6	Corbi	202—204	92 „
7	Viștea inferioară	204—209	231 „
8	Resenbacu	209—210	94 „
9	Sâmbăta inferioară	210—211	106 „
10	Voila	211—213	146 „
11	Dridif	213—215	208 „
12	Becleani	215—218	226 „
13	Făgăraș	218—220	259 „
14	Mundra	220—224	256 „
15	Șarcaia	224—233	354 „
16	Perșiani	233—242	311 „
17	Girdu	242—248	125 „
18	Vlădeni	248—252	135 „

166—52 3690 grăm.

ceea ce are să se statorască și primescă de comitetul permanent, ăra pentru îngrijirea și conducerea lucrului să se statorască 2 conducători de lucru fiecare cu câte un salariu anual de 400 fl.

După pertractarea meritorie propunerea comitetului permanent se primescă și se ridică la valoarea de conșul, cu cea observare, cumă lucrarea să o ducă în deplinire comunele respective până la finea lui *August* și acestea comune să fie scutate de relutul de drum.

Acest conșul s'a așternut la locurile mai înalte spre aprobarea înaltului Minist. de comunicațiune și lu-

## FOILETONU.

### Cum scriu Ungurii istoria?

(Urmare).

În generală ășu, nici o situațiune nu se părea mai statornică. Vechea împărțire în comitate a Transilvaniei se desființă: o schimbare internă dela sine și prin sine destul de mare. Autonomia fondului regiu s'ascesc încet.

În fine se ordonă și execută în 1784 conscripțiunea. Ce altă țintă putea fi, decât nu militarizarea întregii populațiuni? Chiar și comitatele au priceput lucrul astfel; numai în chipul acesta se esplică opoziția lor. La *Valachy* însă era numai o mică agitațiune de lipsă, ca să-i îndupleci a se inscrie ca soldați. Sate întregi plecară spre locurile centrale ca să se anunțe. Ce șiau ei de statistică séu sciință; împăratul voia să vadă din ochii lor, pe câți soldați poțe conta. Vorbirile hiperzeloșilor oficeri îi întăriră în păreri lor; dér abstragându-l dela tôte, veni domnitorul prin conscripțiune așa țicându-l însuși în contact personal cu supușii săi cei mai amăriți. Proprietarul se opune ordinațiunei, lucru ce de sigur a fost în avantajul țeranului.

Guvernul din *Transilvania* raporteză despre revoluțiunea, ce a erupt în 18 și 25 August în comitatul

*Huniădorei*. Comitatul amenințat cere ajutor urgent, altmintrelea se poțe face din scânteii mică un foc mare. Comanda militară luase atunci altă atitudine, nu ca guvernul civil. După o săptămână se lătescu vești liniștitoare și conscripțiunea se continuă în pace fără ajutor militar.

Presidentul consiliului de războiu, *Gr. Hadick*, îi dă comandi din *Transilvania* o instrucțiune foarte strictă, după care soldații n'au să mai conscrie și să aducă pe țeran la supunere față de superiorității, ca să le ia ori-ce speranță de a deveni soldați. Această procedură a miliției a avut efectul dorit, și baronul *Brukental* nu mai observă în 8 Septemvre nimic, din ce ar puté deduce isbucnirea unei adevărate revoluțiuni. Ce-i drept toți se plâneau că supușii nu s'unt mulțumiți, dér și plângerea acesta va înceta în curându.

Totul se pare atăt de liniștit, încăt Cancelaria privește tot lucrul ca isprăvit și pretinde numai a se executa admonițiunea comandi și închiderea celor ce au început revolta. Împăratul i se pare situațiunea și mai favorabilă, căci crede că e numai de lipsă, ca domnii să se poțe mai bine cu supușii lor.

Cu totu altfel gândiau nobilii amenințați despre revoltă. După raportul vicecomitetului din *Huniădora*, *Valachilor* nu le mai pasă de superioritatea lor și chiar supunerea lor față cu împăratul e foarte dubioasă. La

primăveră se așteptă o mare mișcare. Granița *valachă* nu trebuie părăsită, armata regulată e necesară. După alte rapoarte poporul amenința cu o nouă revoluțiune a *Curușilor*.

În scurt, în partea sudvestică a *Transilvaniei* domnia din vera anului 1784 o anarhia completă. Milita n'a făcut nimic contra acesteia, guvernul foarte puțin. Împăratul regretă aceste evenimente, folosește însă ocaziunea, ca să acuse nobilimea maghiară.

Afară de acesta mai e un eveniment deosebit, care a ațităt mânia împăratului. Baronul *Nicolae Wesselényi* purta din castelul său din *Zsibó* un războiu în totă forma contra contelui *Stefan Haller*. Iosif voia să pedepsescă pe noul *Götz de Berlichingen* ca să simtă.

Procedura lui *Wesselényi* n'a călcat numai legea, ci a ofensat chiar și demnitatea suveranității. Cestiunea i se aduce tocmai în timpul austerității împăratului. Trebuia să-și aducă aminte împăratul acum de luptele principilor contra domnilor feudali. El se privia pe sine ca apărătorul triumfător al legii și al statului contra trufașilor și neînfrănaților magnați. Lui i se opune numai domnul, nu țeranul, care nu cere decât numai scutul legii. Nu împedecă nobilimea conscripția? Țeranul e prea zelos, nobilul nesupos.

Guvernul crede, că una dintre cauzele, cari au

crări publice, și după întărire se însărcinează cu executarea lui officiu de vice-comite comitatensu.

S'a dat din original, Făgărașiu 30 Oct. 1886.

I. Turcu, m. p. protonotară.

Pentru identitatea Copiei; Făgărașiu 2 Mart. 1887.

Csato Mihaly m. p. espeditor.

Nr. 8793, 22 Faură 1887.

Notarilor cercuali

Se împărtășește ordinul de a se publica și după modul prescriș de a se duce la îndeplinire.

Gremoiu Daniilă m. p. v.-comite.

Sub Nr. 604 1887 officiu de vice-comite publica rescriptul ministerial Nr. 3768 1887 cumcă prestarea pietrișului pe drumul statului este fixată pe anii 1887—1892 și fondul care se va înființa să se întrebuițeze parte pentru drumul ferat, parte pentru alte trebuințe comitatense.

Abstrăgându dela nedreptatea, care se face numai la 18 comune — din 86 ale comitatului întreg — care singur din sudorea feții lor — pe un teritoriu strein — în depărtare de comuna lor până la 20 Km. în timpul cel mai scump de veră se face comitatului un fond de 8000 fl. gratis.

Abstrăgându dela nedreptatea strigătoare la ceriu ca suma de 8000 fl. storsă din sudorea poporului să se întrebuițeze pentru clădirea drumului ferat Homorod-Făgărașiu, de care drum nici comuna însărcinată cu crearea fondului și nici celelalte comune din comitatul întreg nu au nici un folos — trebuie din contră să constatăm că prin acest drum ferat comunele sunt atinse chiar și în miseria lor existentă de acuma, curmându-se prin drumul ferat și puținii și unicul izvor de câștig prin diverse cărașii.

Pentru ce să face drumul ferat Homorod-Făgărașiu? O spune limpede „Kolozsvár“ în Nr. 9 5/1 1887.

Nu avem nimica de dinu nici la facerea drumului ferat Homorod-Făgărașiu și nici la drumuri ferate cruci și curmeziș prin toate unghiurile comitatului precum le doresc cei dela „Kolozsvár“ decât ei au paralele lor. Dăr avem de a ține și de a protesta ca nu din sudorea poporului să se facă, care neavându nici un câștig este ingenunhiat sub dările cele grele fără capăt și margini.

Școlile și bisericile lor din lipsa mijloacelor bănesci, fiind regalele unicul venit pentru cassele comunale, toate în mâinile statului și a altor îndreptățit cum nu? Când d-nii dela putere — își întrebuițeză puțerea — precum în casul de față — pentru de a storce și unicul câștig, care a avut poporul sărac până acum cu facerea prismelor pe drumul statului c'unu preț dela 2 — 8 fl. pentru o prismă. Și pentru poporul sărac din comitatul Făgărașului nu este de desconsiderat acest izvor de câștig pe unu an în sumă de 8000 fl. pe 6 ani suma de 48000 fl.

Dar eti în fine ce este de dinu: Adunarea generală extraordinară din Noevre a. t. a adus în unanimitate concludul: că debrece înaltul ministru de comunicațiune și lucrări publice a pus condițiune ca fondul din întrebare să se folosească pentru construirea de poduri pe drumurile comitatense, adunarea generală extraordinară să lapedă de concludul din 26 Octomvri 1886 și îndrumă pe officiu de edite de a serie licitațiune nouă au la care comitatul — nu va mai lua parte. — Este deci întrebarea că ce a făcut cu acest conclud? despre care în ordinul vice-comitelui nu se face amintire de felu.

Vine deci acuma rândul la reprezentanța poporului alesă pentru apărarea lui — ca să tragă la răspundere pe vice-comitele pentru această violentă căcare de lege, — decât această reprezentanță nu voescu să fiă nu numai de poporul care a ales-o, ci și de lumea civilisată timbrată de teatru de păpuși pe car, unu comediantu isteț le jică prin firele de drotă după bunu placul său.

## Nou atentat contra Țarului.

„W. Tgbl.“ află pe cale indirectă din Petersburg, că la 15 Martie, pe când se 'ntorcea părechea imperială

dela o serată dată la marele principe Vladimir din Petersburg la Gacina, trenul imperial se sgudu puternic aproape de Petersburg. Conducătorul locomotivei opru îndată trenul. Conducătorii cercetară cauza neașteptatei sguduituri și descoperiră că sub trenul imperial era așezată curmeziș o șină peste cale. Șina fu înlăturată și trenul își continuă neimpedecatu calea.

Privitoru la primul atentat, „Times“ află din Petersburg, că cele șese persoane arestate la 13 Martie au fost spenđurate. Totodată a fost executat și nihilistul Degajeff. Unu înalt funcționar de polițiă a încercat să se sinucidă, fiind amestecat în încercarea de atentat. Același diaru află, că au fost arestați 300 de studenți, și anume acei studenți, cari au făcut deunăzile demonstrațiunea filonihilistă, când rectorul printr'o publicațiune își exprimă indignarea contra atentatului. Se țice că în curendū se va închide Universitatea și că ministrul instrucțiunii și-a dat demisiunea. Bombele ce s'au găsit sunt fabricate în Finlanda.

## Procesul anarhiștilor în Viena.

Acusatul Schustaczek se recunosc vinovat întru câtă a luat parte la consultări. A scris la foia „Zukunft“. Planul d'altu jefui pe Reich, travestiți ca comisari polițienesci, a fost alu lui Schwechla, dăr ordinul de revisuire l'a scris interogatul. Bani s'ar fi întrebuițat pentru scopurile partidei, decât ar fi putut jefui. Schustaczek protesteză în contra numirei ce i se dă: anarhist, și țice că elu e socialist, e în contra violenței.

Acusatul Hospodsky țice că nu aparține partidei și nici n'a luat parte la adunările lucrătorilor. La amintita afacere a luat parte numai ca să primescă o parte din bani și la indemnul lui Schustaczek. Acesta însă ilu contrațice.

Acusatul Schwechla, insurat, are 5 copii, țice că planul jefuirii a pornit dela Schustaczek. Bani s'ar fi împărțit familiilor lipsite, decât furtul ar fi isbutit. Acusatul țice că e în relațiuni cu cercuri socialiste. Hospodsky aparține partidei. Nu scie ce 'nsemneză anarhistu.

Acusatul Friedmann declară că n'a luat parte la nici o întreprindere socialistă ori anarhistă, n'a fost nici odată socialistu. Invinuirea ce i se face e o calumnia. Ceilalți acușati însă ilu contrațice.

Martora Iosefina Abeles și Ilka Fischer, cele două femei dela Reich, istorisesc cum s'a petrecut faptulul.

Acusatul Höfermeier, întrebatu asupra faptului dela Francisca Till, țice că idea a fost a lui Friedmann. Ordinul de revisuire l'a făcut Schustaczek și l'a provehutu cu ceară sigilată oficială, ce o cumpărare dela fugitul Csermak. Furtul n'a isbutit. Cu bani avea să se ajutoreze familiile lipsite.

Să ia la interogatoriu Francisca Till, bătrână de 83 ani. Ea istorisesc cum au venit la ea mai mulți bărbați uniformați cerendu-i bani sub pretext că aru fi falsi. Bătrâna a scos banii, 470 fl., dăr la amenințările ficei sale vitrege Iohana Reibel, care banul totă afacerea, observându că unu din ei are barbă falsă, și ale servitorei că aduc poliția, s'a depărtat, comisuni.

Telalul Pfeffer spune, că unu ténăr bărbat a cumpărat dela elu o uniformă de comisaru polițienesc; acela pare a fi fost Friedmann.

După aceea s'au cetit notițele direcțiunei poliției despre Friedmann și Hospodsky, care sunt în defavorul lor. (Va urma.)

## Ultime sciri.

Viena, 27 Martie. — „Neue Freie Presse“ anunță că delegații români cari au sosit la Viena pentru începerea negocierilor relative la încheerea unui tratat de comerț, au adus din partea guvernului lor unu program întreg în

care se prevedu toate punctele ce sunt a se discută precum și concesionile ce s'ar pute face.

Petersburg, 27 Martie. — „Gazeta de Moscova“ țice, că Țarul scăpându Franca de catastrofa, ce o amenința neapărat, a scăpatu echilibrul Europei. Germania, apucată între Franca și Rusia, va fi silită să fiă mai modestă. Alianța celor trei împărați, conchide „Gazeta de Moscova“, este contrară intereselor Rusiei.

Berlin, 27 Martie. — Guvernul germanu va refusa definitiv să participe la expozițiunea universală ce se va ține în Paris în 1889.

Madrid, 27 Martie. — S'a descoperit unu complot care are ramificațiunea peste totă Spania, îndreptat în contra Regenții. S'a secvestrat unu mare număr de proclamațiuni clandestine.

## DIVERSE.

O orbă către Rege. -- O fată orbă cu numele Marie Knefel, care locuesc în Timișora, alu cărei tată, unu fost pompiér, murise de mai multă vreme, înmână magistratului de acolo o petițiune cu scopu de a se trimete la cabinetul cancelariei ces. reg. din Viena. Acestă interesantă petițiune nu era scrisă ci înpusă de fata cea orbă în hârtiă. Literile gotice, cari erau inpușe cu-o acuratețe vrednică de admirat, dovedesc o scôla eminentă, ce a avut o acestă fată într'unu institutu de crescere pentru orbi din Viena. Acum rógă s'ermana pe monarhul pentru primire în institutu de îngrijirea orbilor adulți din Viena. Scrisoarea cea de 5 foi e nu numai corectă dăr și minuțios și acurat lucrată.

Chelnărița princiară. — Se scrie din Triest: „Maria Gaetana, princesa Pignatelli di Cerchiara, care ne părăsise de curendū, ni s'a refintorsu éráș. Impresariul ei cu care voia să pășescă în Fiume a părăsit-o, și cu energia, care li e proprie, s'a decisu princesa a funcționa în orașul nostru ca chelnăriță. Și astfel se pote vedé în fiăcare séră, în hala de bere de Budweis, înalta prinsă servindu mustul celu cafeniu de orđ.

Doi pungași. — „Galații“ raporteză următoarele: Unu locuitoru anume Gheorghe D. Bagu, din comuna Gănesci, județul Covurlui, aflându-se în Galați a vëndut unu vasu cu vinu unui cărciumaru din Vadu-Unghurului. Pe când se întorcea spre pieta Negri, după ce predase vinul, avendū asupra-și prețulu în sumă de patrușeci lei, se apropiă de densusu unu individ necunoscut, care i adresă cuvântul mergendū pe lângă elu. La unu moment dat, necunoscutul se plecă jos și culesc unu port-monet, prețindendū că l'a găsit și spunind apoi țeranului, că conține o sută de lei. Nu mult după acesta, unu altu individ eșindu-le înainte reclamă dela densusu unu port monet ce țicea că perduse și pe care presupunea că-lu găsira ei. Țeranul în naivitatea lui spusé că elu nu l'a găsit și ca dovadă arată că nu posedé decât două bilete de bancă, de câte douășeci lei unulu, pe care le și dedu în mâna individului, care găsise port-monetul. Acesta, cu multă abilitate, înlocui biletele de bancă prin două bilete d'ale lotăriei Ateneului și le înapoiă țeranului, care le puse în busunarū fără cea mai mică bănuială. Puținu în urmă amendoi necunoscuți apucară în direcțiun deosebite și se făcură nevêțuți. Tocmai peste câteva césuri s'a convinsu bietul țeran, că fusese victima unor pungași forte abili.

Rectificare. In numărul de eri alu foiei noastre, la titlul: „Documente privitore la istoria Românilor“ este a se ceti: 1199—1345, ér nu 1845.

Editor: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu Dr. Aurel Mureșianu

provocatū turburările valache, sunt unele rubrici ale taberelor de conscriere, cari te lasă să presupuni intențiun rele și de aceea caută a le delătura. Cancelaria aprobă faptulul acesta, țicendū, că mișcarea se începe din nou, îndată ce se putea numai presupune, că scopul conscrierei e recrutarea. Impăratul judecă astfel:

„Turburările ce s'au întemplat în Transilvania și neorinduiielele, ce au urmat după acestea, după câtu șciu eu, n'au provenit din grija ce o au avut supușii mei, adevcă să nu devină soldați, ci cu deosebire ca să se scape de maltrătarile superiorităților și comitatelor.

Trebuie dără însărcinat guvernul, ca împreună cu toți ampoiații și clerul tuturor religiuniilor să invehce poporul și să esecutive îndată conscrierea, avendū dreptul de a închide pe aceia, cari de sine, pricependū falsu lucrul voru voi să se opună și să emigreze, căci de sigur, decât li se va spune lămurit, care e adevărata intențiune a conscrierei, ei nu se voru spăria; se voru spăria însă numai nobilul și proprietarul, cari voiesc bucurosu să se porțe despoticu cu supușii lor.

Conscrierea e îndreptată contra nobilimei; opozițiunea acesteia e esplicabilă. Dăr pentru ce să se revolte țeranul? Nimenea nu se gândea, că conscrierea, cu atât mai puțin militia, e numai pretextu. Militia voia să

conscrie, pe de-o parte pentru că așa ii plăcea împăratului, pe de altă parte pentru că era îndreptată contra guvernului și domnilor. Chiar și în nefinita istoriă a miopiei omenesci este pote fără soțu casul, că baronul Preiss, comandantul militar din Transilvania, încă în 2 Noevre, așa dăr când isbucnise răscolă, acusă pe guvernul la consiliul de răboiu, că amênă conscrierea.

Atențiunea împăratului și a militei era îndreptată în altă parte. Nu se temea de o revoltă a țeranilor, ci de o revoltă a nobilimei cu scopu de a apăra drepturile naționale ale diferitelor clase atacate prin conscriere și prin introducerea limbei germane. Țeranii în felul lor voiau să ajute pe împăratul contra domnilor.

Impăratul însă la 31 Octomvri ordonă aplicarea forței militare contra nobililor și proprietarilor, ce se voru opune conscrierei. Câtă de departe a mersu resoluțiunea sa, se vede dintr'o epistolă adresată fratelui său Leopold în aceeași di în care li comunică, că încăpăținată opozițiune a domnilor unguri ilu va constringe să-i lovescă astfel, încât să li se pună capetu trufiei lor.

După o di n'a irupt răscolă constituțională, ce răboiul haiducescu valachū, ai căru conducători se priveu ca instrumente ale împăratului.

Ar fi unu păcat, a apăra numai în modu seriosu pe împăratul contra acusei, că elu a pus în mâna neumanilor armele. Consonanța tendințelor sale cu acelea ale revoluțiunei e totuș evidentă, și am vêțut, că elu privea cu ore care simpatia mișcarea, câtu timpu acesta n'a luat unu caracteru forte periculosu. Impăratul voiesc să ridice privilegiile sociale, naționale și religioșe; acesta e și ținta conșoților lui Horia. Impăratul vrea să pună capetu sclăviei omenirei, și Valachii propovêduescu evangeliu egalității. Conscrierea a documentat separațiunea ce esista între autoritățile militare și politice; în totu casul cele dinteu au trebuit să cunosc bine voința împăratului. Zarva dintre autorități produse în Transilvania anarhiă, discordia dintre principe și clase a înlesnit răscolă.

Ca elementu anarchisticu apare înainte de toate marea bandă de haiduci, care se stabilise în veră și tomna anului 1774 prin munții și pădurile, ce despart comitatul Aradului de Transilvania; din întâmplare seu cu calculu, această bandă ajunsese în vecinătatea acelor ținuturi, cari suferu pote mai greu sub jugul abuserilor urbariale.

(Va urma.)

Cursul la bursa de Viena

din 28 Martie st. n. 1887

Table with 2 columns: Item (e.g., Rentă de aur 5%, Rentă de hârtie 5%) and Price (e.g., 101.75, 88.85).

Table with 2 columns: Item (e.g., Bonuri croato-slavone, Despăgubire p. dijma de vin) and Price (e.g., 104.50, 98.80).

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 15 Martie st. v. 1887.

Table with 3 columns: Item (e.g., Renta română (5%), Renta rom. amort. (5%)), Cump. (Buy), and vënd. (Sell).

Cursul pieței Brașov

din 29 Martie st. n. 1887

Table with 3 columns: Item (e.g., Bancnote romănesci, Argint românesc), Cump. (Buy), and Vënd. (Sell).

Anunț de esarendare.

Bunul comasat de la Bucerdea grănoasă aproape de Blașiu, cu stațiunea de cale ferată în Crăciunel, care este proprietatea fondului Basilitan...

Licitațiunea se va ține în 21 Aprilie a. e. st. n. la 2 ore p. m. în cancelaria advocaturii archidieceșane.

Până la începerea licitațiunii se primesc și oferte sigilate prevăzute cu vadiul de 10% întru atâta, încât în acelea se va oferi o sumă fixă...

Blașiu, în 26 Martie 1887.

Ludovicu Csato.

advocat archidieceș.

Tarifa anunțurilor și inserțiunilor.

Anunțuri în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. — cr. 6. Pentru inserțiuni și reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repetiri se acordă următoarele rabate:

Table with 2 columns: Duration (e.g., 3-4 or, 5-8) and Rate (e.g., 10%, 15%).

Pentru anunțuri ce se publică pe mai multe luni se fac în-voir și reduceri și peste cele însemnate mai sus.

Avisu d-loru abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunii să binevoiască a scrie pe couponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primitu diarul nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și postultimă.

Dacă se ivesc iregularități la primirea diarului onor. abonați sunt rugați a ne încunoscianța imediat prin carte postale, ca în cât depinde dela noi, să se delătoreze

ADMINISTR. „GAZ. TRANS“

Mersul trenurilor

Valabilu dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with multiple columns showing train schedules for routes: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, Budapesta-Arad-Teiuș, Arad-Timisoara, Timisoara-Arad, and Simeria (Piski) Petroșeni.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.